

Az alábbi rövid elemzésben a tanulószерződéssel gyakorlati képzésben részt vevő tanulókat alkalmazó vállalatok jellemzőit foglaljuk össze ágazat, vállalatnagyság, tulajdonszerkezet és régió szerint. Továbbá bemutatjuk a cégek 2015-re vonatkozó létszámfelvételi szándékait is, amelyből következtetni lehet a tanulószерződéses tanuló iránti kereslet alakulására. A vizsgálat az MKIK GVI Rövid távú munkaerő-piaci prognózis című kutatásának 2010-2014. évi adatfelvételein alapul, mely minden évben körülbelül 7000 vállalat adatait tartalmazza.

Az eredmények alapján elmondható, hogy a tanulószерződéssel gyakorlati képzésben résztvevő tanulókat foglalkoztató vállalatok a legnagyobb arányban az ipari vállalatok közül kerülnek ki. Emellett relative sok tanulószерződéses tanuló alkalmaznak azok a cégek, amelyek nem rendelkeznek külföldi tőkével, illetve amelyek a közép-magyarországi régióban helyezkednek el. A létszámfelvételi szándékokra vonatkozó eredmények azt mutatják, hogy a tanulószерződéses tanulókat alkalmazó vállalatok legnagyobb része 2015-ben nem tervez változtatni a létszámán, tehát várhatóan a tanulószерződésesek iránti kereslet sem fog változni. A létszám változtatását tervező vállalatok között azon vállalatok aránya, amelyek létszámnövelést terveznek, minden évben meghaladja azokét, amelyek a létszám csökkentését fontolgatják.

A tanulószерződéses tanuló alkalmazása 2010 és 2014 között

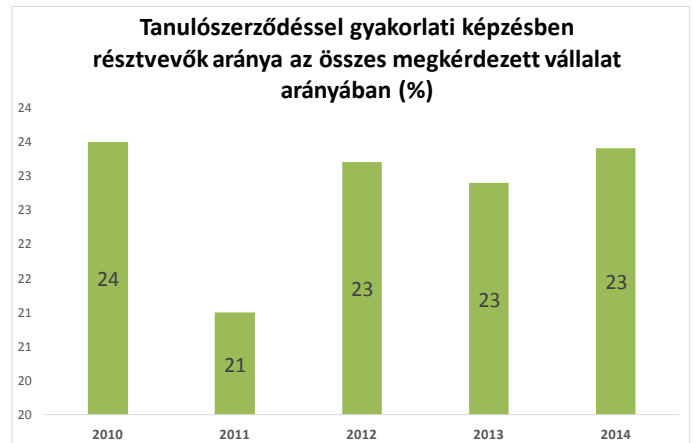
A vizsgált időszakban a vállalatoknak átlagosan 23%-a alkalmazott tanulószерződéssel gyakorlati képzésben részt vevő tanulókat. Látszik, hogy 2012 és 2014 között az átlagnak megfelelően alakult ez az arány. A legalacsonyabb 2011-ben volt (21%), a legmagasabb pedig 2010-ben (24%), tehát ezekben az években sem volt jelentős eltérés az átlagos értékhez képest.

Gazdasági ágak

A gazdasági ágak szerint végzett elemzés eredményeiből látható, hogy a tanulószерződéssel gyakorlati képzésben részt vevő tanulókat alkalmazó vállalatok legnagyobb arányban ipari tevékenységgel foglalkoznak. A tanulószерződéseseket foglalkoztató ipari vállalatok aránya a vizsgált időszakban folyamatosan növekedett: 2010-ben ez az arány 34% volt, 2014-re pedig 44%-ra nőtt. Az ipari vállalatokat a szolgáltatásokat nyújtó, majd pedig a kereskedelemmel foglalkozó vállalatok követik. Ez a három kategória lefedi a vizsgált vállalatok több, mint 90%-át. A maradék két kategóriát tekintve látható, hogy a tanulószерződéses tanulókat alkalmazó vállalatok átlagosan 5%-a építőipari és mindössze 2-3%-a mezőgazdasági vállalat.

Vállalati méret

Az alkalmazotti létszámra vonatkozó elemzési eredmények alapján láthatjuk, hogy a tanulószерződéseseket alkalmazó vállalatok leginkább a nagyobb vállalatok közül kerülnek ki. A vizsgált vállalatok között 2012-ig a legnagyobb arányban az 50-249 főt alkalmazó vállalatok foglalkoztattak tanulószерződéssel tanulókat, azt követően pedig a 250-999 fős nagyvállalatok. Ebbe a két kategóriába tartozik a vizsgált vállalatok kb. kétharmada. Azonban érdekes módon a legnagyobb vállalatok aránya a legalacsonyabb, 2014-ben

csupán 8% volt. A legkisebb vállalatok aránya az évek alatt növekedett, 2014-ben 19% volt, míg 2010-ben mindössze 11%.

Tulajdonszerkezet

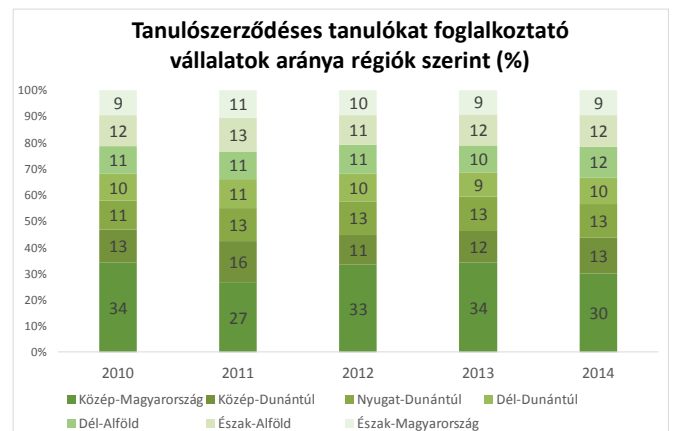
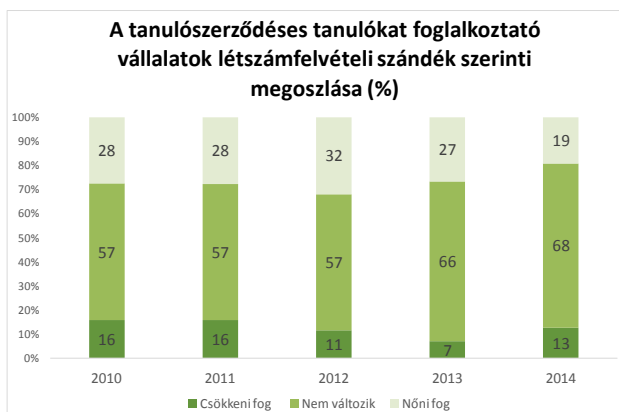
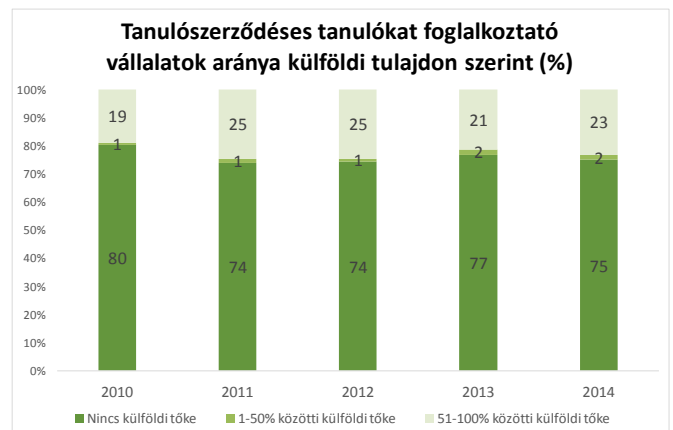
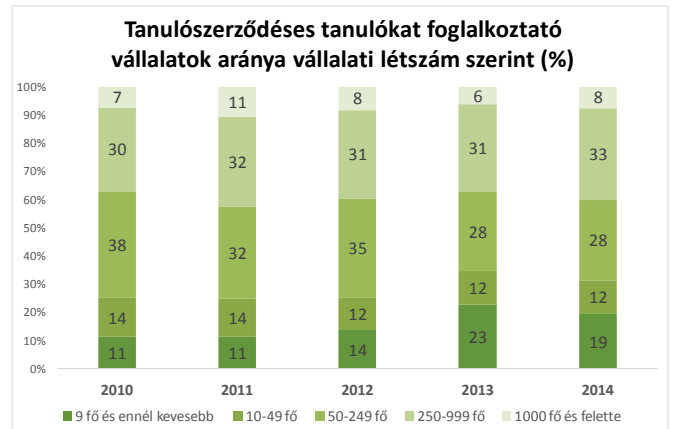
A vizsgált vállalatok tulajdonszerkezet szerinti megoszlását tekintve azt az eredményt kaptuk, hogy a tanulószervező vállalatok általában olyan vállalatok, amelyek nem rendelkeznek külföldi tőkével. 2014-ben e vállalatok aránya 75% volt. Azok a vállalatok, amelyek rendelkeznek külföldi tőkével, de annak aránya kevesebb, mint 50%, mindössze az 1-2%-át teszik ki a tanulószervező vállalatoknak. A legalább 50%-nyi külföldi rendelkező vállalatok pedig kb. az egynegyedét.

Régiók

A tanulószervező vállalatok legnagyobb arányban a közép-magyarországi régióban helyezkednek el. A többi régió esetében nincsenek nagy különbségek, az arányok jellemzően 9% és 13% között mozognak.

Létszámfelvételi szándékok

A tanulószervező vállalatok alkalmazó vállalatok megoszlását megvizsgáltuk a 2015-re vonatkozó létszámfelvételi szándékok alapján is. Ez azért lehet érdekes, mert ezekből az információkból következtetni lehet a tanulószervező vállalatokra vonatkozó kereslet alakulására is. Az eredmények alapján a vizsgált vállalatok legnagyobb része nem tervezi 2015 során létszámának változtatását. A változtatást nem tervező vállalatok aránya a vizsgált időszak során növekedett. A létszám változtatását tervező vállalatok között pedig azon vállalatok aránya, amelyek létszámnövelést terveztek, minden évben meghaladta azokét, amelyek a létszám csökkentését tervezték. A létszám növelését tervező vállalatok aránya 2014-ben volt a legalacsonyabb (19%), kb. 10%-kal kevesebb, mint a többi évben. A létszámot csökkenteni tervező vállalatok aránya valamivel alacsonyabb, 13% volt.

Makrogazdasági tendenciák: Beruházások és tőkevonzó képesség a visegrádi országokban

Az alábbi rövid elemzésben a visegrádi országokban történő beruházások mennyiségének, költségeinek, hatékonyságának alakulásával; továbbá az ehhez szervesen kapcsolódó külső egyensúly, külső finanszírozási pozíció változásaival foglalkozunk.

Legfőbb megállapításunk, ami az elemzés megírására motivált minket, hogy Magyarországon a válság kezdete óta elmaradnak a beruházások, és ennek következtében hazánk jelentősen elmarad a régió többi országától. Magyarországon a beruházások EU-28-hoz viszonyított árszínvonala az elmúlt években a visegrádi országok közül a legalacsonyabb volt, azonban a GDP-arányos bruttó bérköltségek, illetve a termelésre és az importra kivetett adók a legmagasabbak. A beruházások megtérülési rátája emellett magasabb volt az EU átlagánál. A finanszírozási képességünk pozitív, amiben a legfontosabb szerepet a magas exporttöbblet játssza.

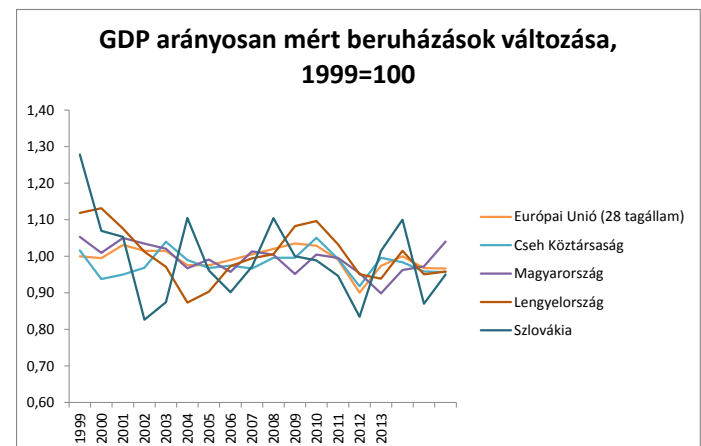
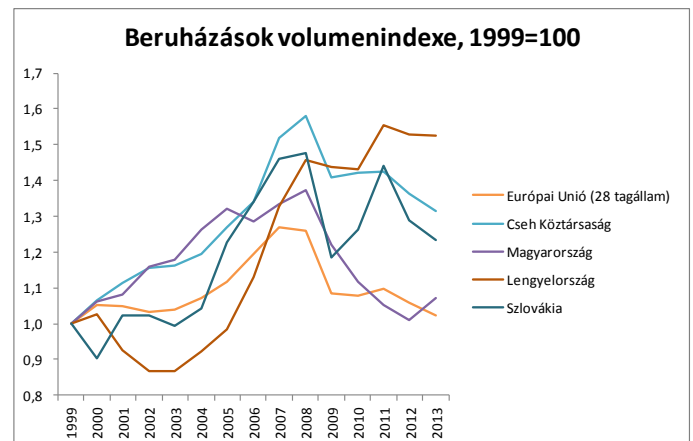
Az alábbi elemzés regionális összehasonlításban foglalkozik a beruházások mennyiségének, a kapcsolódó áraknak és költségeknek az alakulásával, valamint a beruházások finanszírozási forrásaival. Az első ábrán látható a bruttó állótőke-képződés volumenindexének alakulása 1999 óta. Ezen az ábrán az 1999-es szinthez viszonyítunk, így jól látszanak a növekedési ütemek. Ha azonban az előző évi szinthez viszonyítunk, 2009 előtt inkább növekedés figyelhető meg, 2009-től kezdve (2011-et kivéve) pedig inkább csökkenés mind a négy ország esetében. Azonban érdekes az is, hogy ez mit jelent a GDP arányában: az előző évhez képest egy-két évet kivéve már a 2000-es évek elejétől csökkenés figyelhető meg.

A beruházások elhasználódással korrigált értéke a nettó állótőke-képződés. Ez a termelésbe bevont olyan tárgyi jellegű termelőeszközöket jelenti, amelyek nem a régi, elhasznált eszközöket pótolják, hanem új kapacitást hoznak létre. Ebben a tekintetben Lengyelország az elmúlt években figyelemreméltóan jól teljesített a többi országhoz képest: 2013-ban a GDP 8%-ának megfelelő volt a nettó állótőke-képződése. Magyarország a GDP 2%-át képes az állótőke állományának növelésére fordítani, ami körülbelül megegyezik az EU átlagával.

Most három olyan tényezőt vizsgálunk meg, amelyek hatással lehetnek a beruházások bruttó-, illetve nettó mennyiségének alakulására: árszínvonalukat, a bérszínvonalat és az adók szintjét.

A 3. ábra a termelőeszközök árait, a bruttó állótőke-képződés árszínvonalát jelzi az EU átlagához viszonyítva, azonban az adatok csak 2003-tól érhetőek el. Azt láthatjuk, hogy a visegrádi országok árszínvonala alacsonyabb, mint az EU-átlag. Továbbá az időszak elején Magyarországon volt a legmagasabb a beruházások árszínvonala, de az időszak végére a többi régiós ország relatíve drágábbá vált, Magyarország pedig olcsóbbá.

A termelés munkaerőt, tudást, infrastruktúrát és pénzeszközöket, beszállítókat és felvevőpiacot, valamint még sok egyéb, kevésbé kézzelfogható tényezőt is igényel. A bruttó bérek és juttatások összterjedelme jól nyilvántartott és

összehasonlítható. Sajnos a kapcsolódó makrostatisztikai mutató egyszerre tartalmazza a munkának és a hozzá kötődő tudásnak a költségét, valamint a bérhez kötődő, a munkavállaló által fizetendő adókat, a béren felüli juttatásokat, ugyanakkor nem tartalmazza a munkáltató által fizetendő adókat. Ezt az összeget megadhatjuk az összes termelés arányában, vagy az összes munkaidő arányában.

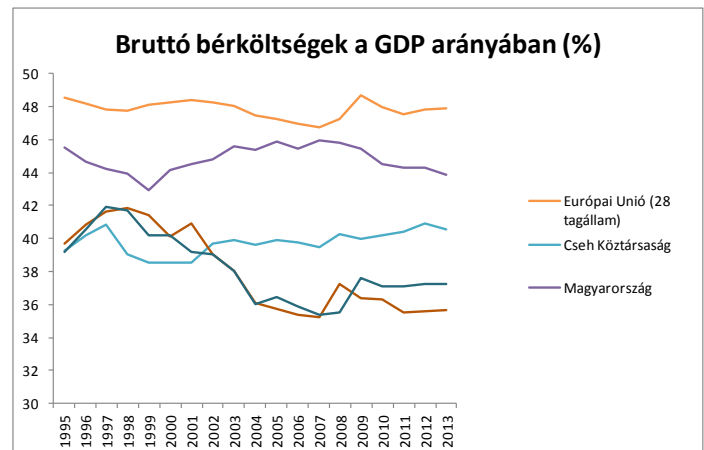
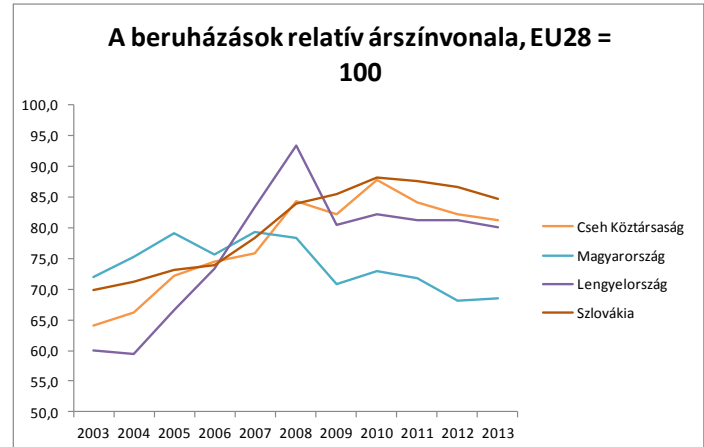
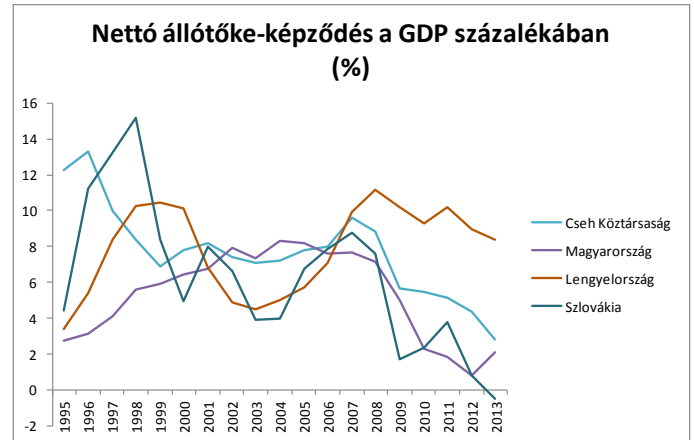
Az 5. ábrán a vizsgált országok fontos sajátosságait figyelhetjük meg: a termelésre és az importra nehezedő nettó adóteher arányát. Ez a Cseh Köztársaság és Szlovákia esetében volt a legalacsonyabb: szinte a teljes vizsgált időszakban a 10%-os szint alatt maradt. Az EU-átlagot ennél épp csak magasabban találjuk. Lengyelország esetében 12-13% az arány jellemző értéke. Magyarországon ennél egy kicsit volt magasabb ez az adóteher a 2000-es évek közepéig, azonban azt követően folyamatos növekedés figyelhető meg, aminek eredményeképp 2012-re elérte a 17%-ot.

Az árak, a bérköltségek vagy az adók szintje alapján csak feltételezéseket tehetünk. Ezeknél fontosabb, hogy mennyire éri meg beruházni az egyes országokban. Erre alkalmas a tőke megtérülési ráta, ami a nettó működési többlet és a nettó állótőke-állomány hányadosa. Ebből a mutatóból így kiszűrtük az állótőke mennyiségi, összetételei különbségeinek hatásait. Feltételezésünk szerint ez a mutató jelzi, hogy mennyire érdemes tőkeeszközökbe fektetni, vagyis beruházni az egyes országokban.

A vizsgált időszakban Lengyelországban és Szlovákiában figyelhető meg a legmagasabb megtérülési ráta. Magyarország és a Cseh Köztársaság elmarad tőlük, de az elmúlt években ez a két ország is magasabb megtérülést nyújtott az EU-28 átlagánál.

Mivel a bruttó megtakarítás átlagosan alacsonyabb a régióban, mint a bruttó beruházás mennyisége, fontos kérdés, hogy milyen külső forrásokat tudunk bevonni, hogy a beruházásokat a külföld segítségével finanszírozni tudjuk. Ez jelenthet eladósodást, külföldről felvett hiteleket, de külföldiek által az adott országban megszerzett tulajdont, részesedést is. A vizsgált időszakban, 2013-at kivéve, a Cseh Köztársaság magasabb megtakarítási arányt tudott elérni, mint bármelyik másik ország, vagy az EU-28 átlagosan. Ez az időszak elején kb. 30%-ot jelent, de a vizsgált időszak végén már csak 23%-ot. Azonban míg összességében a Cseh Köztársaságban csökkenés figyelhető meg, Magyarországon 2007 óta növekedés, így 2013-ban Magyarországon már egy kicsit magasabb volt ez az arány (24%). Szlovákia esetében a Cseh Köztársasághoz képest egy kicsit alacsonyabb megtakarítási arányt figyelhetünk meg, Lengyelország pedig még alacsonyabb, 15-21%-os megtakarítási arányt tudott felmutatni.

A külföldről finanszírozott beruházások mennyisége nem azonos a külfölddel való pénzügyi pozíciókkal. A beruházási

tevékenységekkel összefüggésben felhalmozódó, külföld felé való kötelezettségeket, vagy külföldi kézbe kerülő eszközállományt részben vagy egészben ellensúlyozza a kiáramló export és a külföldiek által megszerzett jövedelem mennyisége.

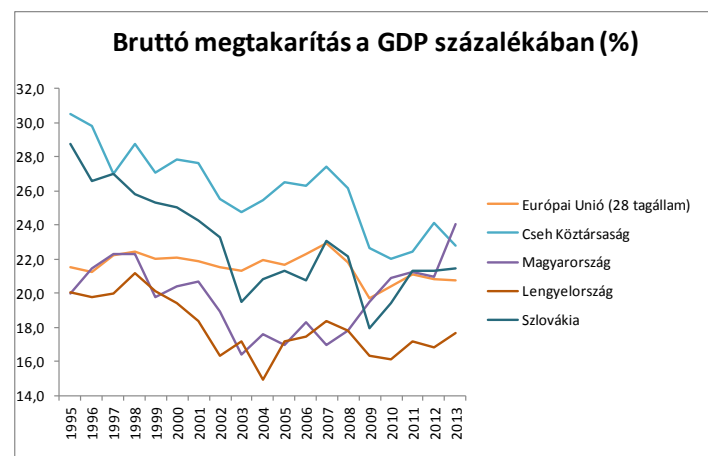
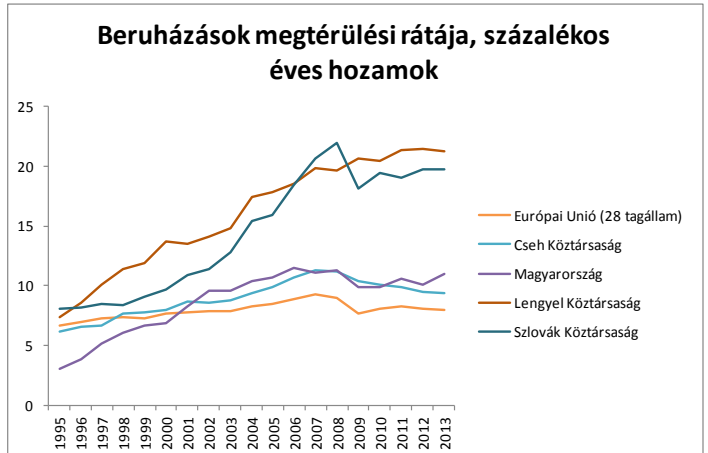
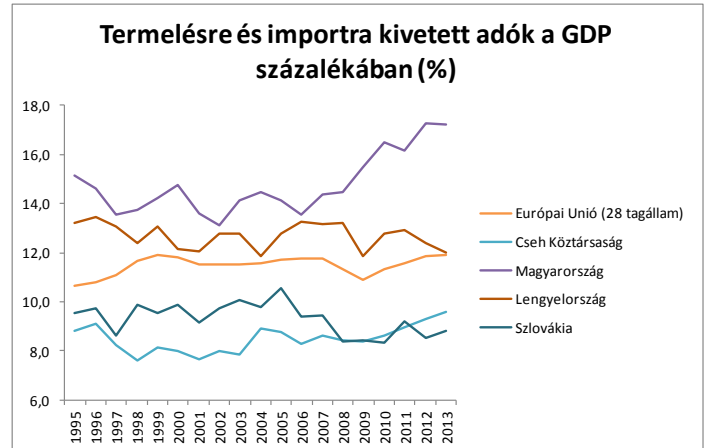
A nettó export a teljes export és az import különbsége. Az elmúlt években mind a négy visegrádi ország esetén növekedési tendenciát figyelhetünk meg, 2013-ban mindegyik országnál pozitív értékeket láthatunk, tehát nettó exportórrá váltak. Míg a nettó export értéke 2003-ban Magyarországon volt a legalacsonyabb, 2013-ban már itt volt a legmagasabb (7%). Ugyanebben az évben Szlovákiában és a Cseh Köztársaságban 5% körüli volt a nettó export értéke, Lengyelországban pedig 2%. Az export a gazdaság növekedésének egyik legfontosabb forrása, hiszen a külső kereslet jóval gyorsabban növekedhet, mint a belső kereslet, mivel nem szükséges hozzá a belső jövedelem növekedése. Ugyanakkor fontos, hogy az export hova irányul és mennyire érzékeny a célországok jövedelemének ingadozásaira.

Az ábrán látható módon a vizsgált országok mindegyikében többnyire negatív a külföldön megszerzett jövedelem, vagyis a megtermelt jövedelem egy része külföldiekre illet meg. Ez nagyrészt a külföldről bevont tőkeállomány hozama, de a munkajövedelmek nemzetközi áramlása is itt kerül könnyelésre. A négy vizsgált országot tekintve ennek értéke Magyarországon volt a legalacsonyabb a 2000-es évek elejéig. A folyamatos csökkenés eredményeképp 2006-ban és 2008 óta a Cseh Köztársaságban a legalacsonyabb ez az érték. 2013-ban a legmagasabb értéket a szlovák adatok mutatták (-2%).

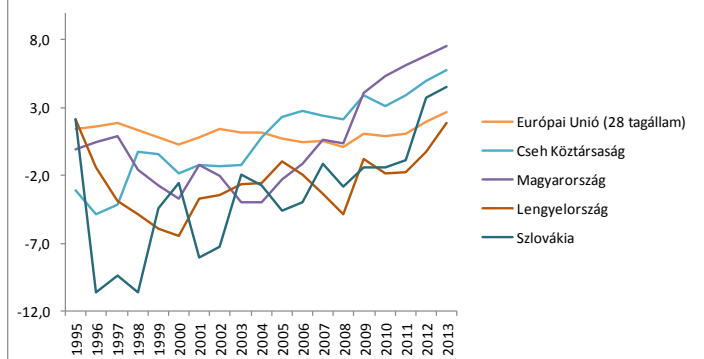
A folyó- és a tőkemérleg összege egy adott ország külfölddel való kapcsolatainak egyik legfontosabb mutatója. Ezt nettó finanszírozási képességnek nevezzük. Az elnevezés onnan származik, hogy ez az index mutatja meg, hogy a reálgazdasági kapcsolatok során mennyivel több pénzügyi követelést szerezünk, mint kötelezettséget.

A vizsgált időszakban a negatív értékek voltak jellemzők minden visegrádi ország esetében és az EU egészében is. Vagyis jellemző volt, hogy külföldi finanszírozást vettünk igénybe. Azonban 2009-től Magyarországon, 2012-től Szlovákiában és 2013-ban pedig a Cseh Köztársaságban is pozitív volt az értéke. Ez azt jelenti, hogy annak ellenére, hogy a beruházásokban fontos szerepe van a külső finanszírozási forrásoknak, jelenleg Magyarországnak nem romlik a külfölddel szembeni pénzügyi pozíciója.

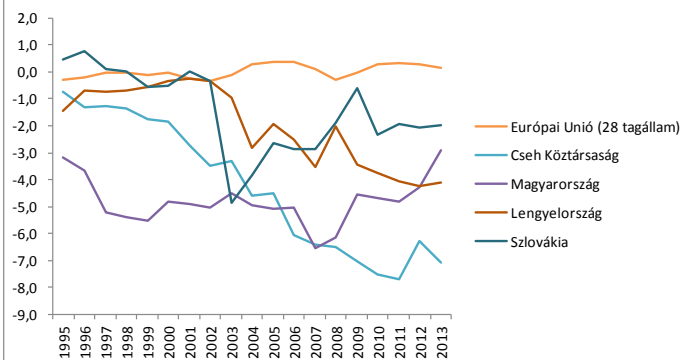
A külföldi működőtőke-beáramlás Magyarországon volt a legmagasabb a vizsgált időszakban, értéke 2012-ben a GDP 80%-át tette ki. A Cseh Köztársaságban 67%, Szlovákiában 60%, Lengyelországban pedig 47% volt ez az érték.

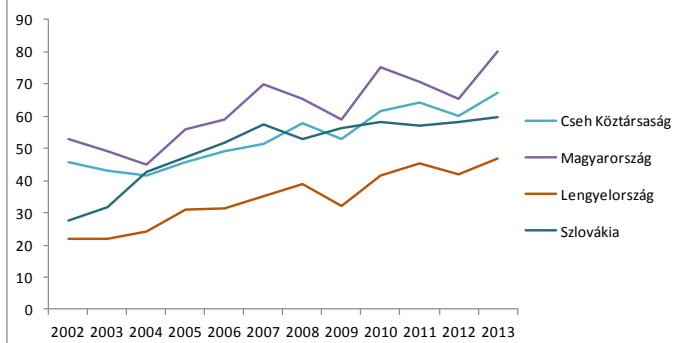
Termékek és szolgáltatások nettó exportja a GDP százalékában (%)

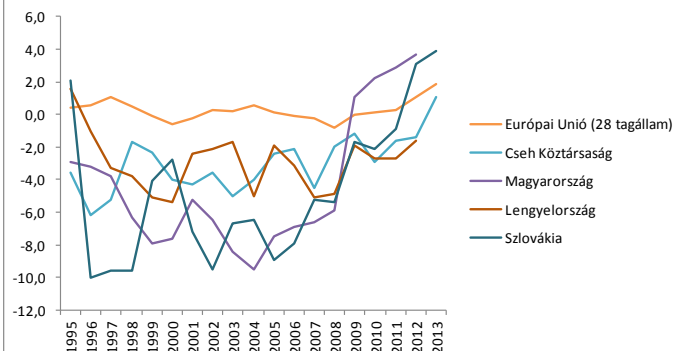
Nettó külföldi jövedelem a GDP százalékában (%)

Külföldi működőtőke-beáramlás a GDP százalékában (%)

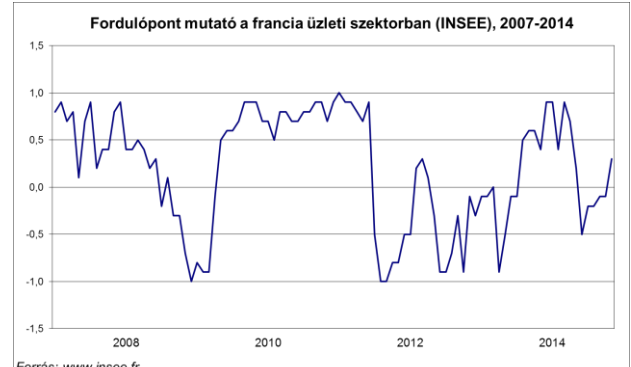
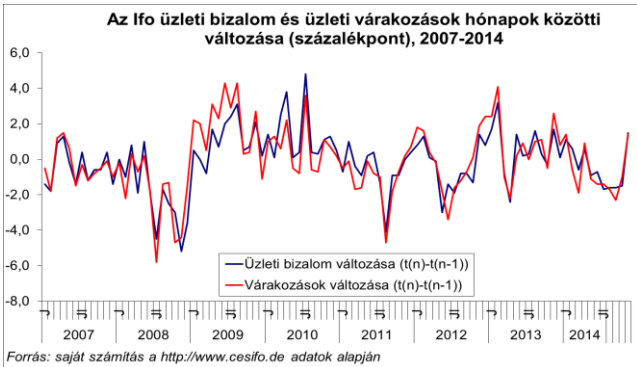
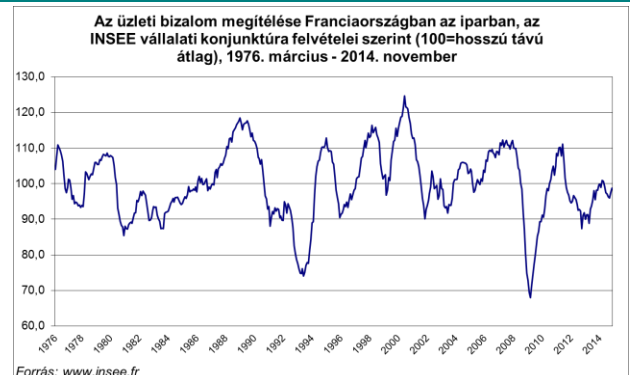
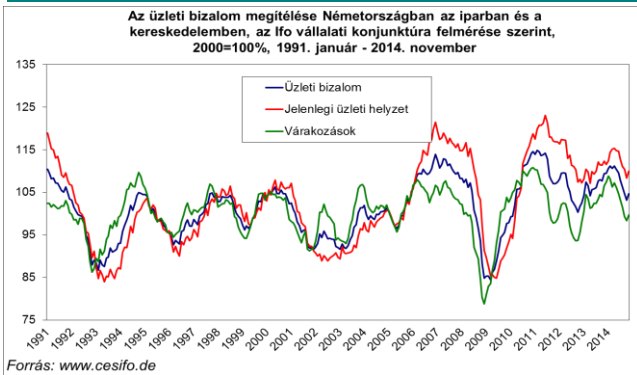
Nettó finanszírozási képesség a GDP százalékában (%)

Nemzetközi tendenciák

A müncheni Ifo gazdaságkutató intézet német iparra és kereskedelemre vonatkozó bizalmi indexe novemberben 104,7 pontra emelkedett az októberi 103,2 pontról. A bizalmi index előzőleg hat hónapon át folyamatosan csökkent. Az üzleti környezet megítélése tehát valamivel kedvezőbb, mint októberben volt. A következő félévre várható üzleti helyzet megítélése szintén javult. Az üzleti helyzet és a várakozások alakulása közötti rést mérő, a GVI által számított aszinkronitási index értéke csökkent novemberben, így az üzleti bizalmi indexet kisebb bizonytalanság jellemzi, mint a megelőző hónapban. Az Ifo elemzői szerint a visszaesés a német gazdaságban leállt, legalábbis egy rövid időre. (Forrás: Ifo, <http://www.cesifo-group.de>)

A francia statisztikai hivatal (INSEE) felmérése alapján a 2014 novemberében megkérdezett vállalatvezetők véleménye szerint a francia ipari konjunktúra helyzete javult a megelőző hónaphoz képest. Az INSEE üzleti bizalmi indexe jelenleg 3 ponttal hosszú távú átlagos értéke alatt van. A gazdasági fordulópont mutatója a gazdasági bizonytalanságot jelző zónában található. Az elmúlt időszak termelés egyenlegmutatója 3 ponttal növekedett és közel áll az átlagos értékéhez. A vállalatvezetők egyéni üzletmenetre vonatkozó prognózisának egyenlegmutatója az októberi szinthez képest nem változott és a hosszú távú átlagos értéke felett áll. Az általános kilátásokat jellemző index – mely a válaszadók ipari aktivitásra vonatkozó véleményét összegezve tükrözi – 6 ponttal növekedett novemberben. (Forrás: INSEE, <http://www.insee.fr>)

Írták: Makó Ágnes (elemző, GVI)
Varga Anita (gyakornok, GVI)
Bari Dóra (gyakornok, GVI)
Kompaktor Emília
Publikáció esetén kérjük, hogy elemzésünkre az
alábbiak szerint hivatkozzon:
MKIK GVI: Gazdasági Havi Tájékoztató,
2014 / december, Budapest,
2015-01-14